

آسیب پذیری: پارادیمی جدید در مطالعات مرتبط با ریسک در توسعه کشاورزی

آذر هاشمی نژاد^۱

^۱ دانشجوی دکتری ترویج کشاورزی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین

azar.hasheminejad@gmail.com

کشاورزی به دلیل برخورداری از رشد پایدار اقتصادی، تأمین امنیت غذایی، بازدهی سرمایه، ارزآوری و ایجاد عدالت اجتماعی در قیاس با سایر بخش های اقتصادی کشور از قابلیت های خاصی برخوردار است به نحوی که توانسته نقش بارزی در عرصه اقتصادی کشور داشته باشد. کشاورزی به عنوان یک فعالیت توأم با ریسک شناخته شده است. افزایش جمعیت و افزایش تقاضا برای غذا فشار بر عوامل تولید و از جمله محیط زیست را بیشتر کرده و این امر در کنار خسارات اقتصادی و زیست محیطی ناشی از بلایای طبیعی، نیاز به یک رویکرد سیستماتیک برای کاهش ریسک را گریز ناپذیر می نماید. کاهش ریسک مستلزم توسعه نظام مند و استفاده از سیاست ها، استراتژی ها و فعالیت ها برای حداقل رساندن خطرات بلایا برای جلوگیری و یا محدود کردن اثرات نامطلوب آن ها، در چارچوب توسعه پایدار می باشد. غفلت از این مقوله به معنای بی توجهی به فرصت های بسیاری است که می تواند بخش کشاورزی را به اهداف توسعه خود نزدیک کند. در این میان، بازنگری در شیوه های سنجش و اندازه گیری ریسک های کشاورزی و نیز مطالعه پیامد ها و آثار آن ضروری به نظر می رسد. در سال های اخیر استفاده از رویکردی جدید تحت عنوان آسیب پذیری (Vulnerability) افقی جدید را در مطالعات این حوزه گشوده است. آسیب پذیری را می توان درجه مواجه شدن با شوک و استرس، و توانایی افراد برای جلوگیری، کاهش و یا مقابله با رویداد، تعریف نمود. آسیب پذیری در کشاورزی در زمینه های خشکسالی، سیل، تغییرات آب و هوا، نوسانات قیمت، دسترسی به بازار و غذا و فقر می باشد و به عنوان یک ابزار تحلیلی قدرتمند برای توصیف حساسیت به زیان، شوک و استرس وارد شده بر سیستم، ظرفیت سازگاری سیستم، پاسخ سیستم به آن و هدایت اقداماتی به منظور افزایش عملکرد از طریق کاهش ریسک است. لذا این مقاله به صورت مروری - تحلیلی سعی بر معرفی آسیب پذیری به عنوان پارادیمی جدید در مطالعات مرتبط با ریسک دارد که در این راستا علاوه بر مفهوم آسیب پذیری، به توضیح فاکتورهای تاثیرگذار بر آسیب پذیری کشاورزی پرداخته است. همچنین نقش ترویج و آموزش کشاورزی را در این زمینه مهم و حیاتی بیان می کند به گونه ای که می تواند با ارائه برنامه های آموزشی و اطلاع رسانی مناسب به کشاورزان، آنان را در زمینه کاهش ریسک های بزرگ و یا مدیریت آن یاری دهد.

کلمات کلیدی: آسیب پذیری، ریسک، کشاورزی، توسعه کشاورزی، ظرفیت سازگار